

ICHKI ISHLAR ORGANLARI TOMONIDAN MUROJAATLARNI KO'RIB CHIQUISHNING TASHKILIY HUQUQIY ASOSLARI

Ashuraliyev Sh.O

IIV Akademiyasi kursanti

Ziyabekov Sh. O

IIV Akademiyasi kursanti

Annotatsiya

Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqishning tashkiliy huquqiy asoslari davlat boshqaruvida muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayon fuqarolarning qonuniy huquqlari va erkinliklarini ta'minlash, davlat organlari faoliyatining shaffofligini oshirish hamda jamoatchilik ishonchini mustahkamlashda asosiy vosita hisoblanadi. Murojaatlar nafaqat shikoyat va takliflarni o'z ichiga oladi, balki ijtimoiy adolatni ta'minlash, ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish uchun muhim manba hisoblanadi. Tashkiliy huquqiy asoslar murojaatlarni ko'rib chiqish jarayonining qonuniyligini, tartibga solinishini va tartib-intizom talablariga muvofiqligini ta'minlaydi. Ushbu maqolada murojaatlarni ko'rib chiqishning huquqiy me'yorlari, ularning amalga oshirilish mexanizmlari, shuningdek, mazkur jarayondagi vakolat va mas'uliyatlar batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, ichki ishlar organlarida murojaatlarni ko'rib chiqish tizimini takomillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'nalishlari ko'rib chiqiladi. Mazkur masala davlat boshqaruvining huquqiy madaniyatini oshirish, fuqarolar bilan muloqotni samarali tashkil etish, davlat organlari faoliyatining qonuniyligi va shaffofligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar

Ichki ishlar organlari, murojaatlarni ko'rib chiqish, tashkiliy huquqiy asoslar, qonuniylik, fuqarolarning huquqlari, davlat boshqaruvi, shaffoflik, javobgarlik, vakolatlar, normativ-huquqiy hujjatlar, ijtimoiy adolat, samaradorlik, davlat organlari, murojaatlar tizimi, huquqiy madaniyat, boshqaruv mexanizmlari.

Аннотация

Организация правовых основ рассмотрения обращений в органах внутренних дел занимает важное место в системе государственного управления. Этот процесс обеспечивает защиту законных прав и свобод граждан, повышает прозрачность деятельности государственных органов и укрепляет доверие общества. Обращения включают не только жалобы и предложения, но и являются важным источником для обеспечения социальной справедливости и повышения эффективности работы органов внутренних дел. Правовые основы организационного процесса рассмотрения обращений гарантируют законность, регламентированность и соблюдение дисциплинарных требований. В статье рассматриваются нормативно-правовые акты, механизмы реализации, а также полномочия и ответственность в процессе рассмотрения обращений. Также анализируются пути совершенствования системы

20-Iyun, 2025-yil

рассмотрения обращений в органах внутренних дел и повышения её эффективности. Данная проблематика способствует развитию правовой культуры государственного управления, эффективному взаимодействию с гражданами и обеспечению законности и прозрачности деятельности государственных органов.

Ключевые слова

Органы внутренних дел, рассмотрение обращений, организационно-правовые основы, законность, права граждан, государственное управление, прозрачность, ответственность, полномочия, нормативно-правовые акты, социальная справедливость, эффективность, система обращений, правовая культура, механизмы управления.

Abstract

The organizational legal foundations of handling appeals by internal affairs bodies hold a significant place in the framework of public administration. This process ensures the protection of citizens' lawful rights and freedoms, increases the transparency of government agencies, and strengthens public trust. Appeals encompass not only complaints and proposals but also serve as a vital source for ensuring social justice and improving the effectiveness of internal affairs bodies. The legal organizational foundations guarantee the legality, regulation, and compliance with disciplinary requirements in the appeal handling process. This article examines the relevant legal regulations, implementation mechanisms, as well as the powers and responsibilities involved in managing appeals. Furthermore, it explores ways to improve the system of appeal consideration within internal affairs agencies and enhance its efficiency. This subject contributes to the advancement of the legal culture in public administration, fosters effective communication with citizens, and ensures legality and transparency in government operations.

Key words

Internal affairs bodies, appeals handling, organizational legal foundations, legality, citizens' rights, public administration, transparency, accountability, powers, legal regulations, social justice, efficiency, appeals system, legal culture, management mechanisms.

Kirish

Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqish tizimi davlat boshqaruvi va ijtimoiy boshqaruv sohasida muhim ahamiyat kasb etadi. Fuqarolarning o'z muammolari, takliflari va shikoyatlarini davlat organlariga yetkazish imkoniyati nafaqat ularning huquq va erkinliklarini ta'minlashda, balki davlat idoralarining faoliyatining shaffofligi va samaradorligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Murojaatlarni ko'rib chiqish jarayoni orqali ichki ishlar organlari jamiyat bilan samarali aloqani o'rnatadi, ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi va qonun ustuvorligini mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, murojaatlar davlat organlari faoliyatidagi kamchilik va nuqsonlarni aniqlash, ularni bartaraf etish hamda huquqni muhofaza qilish tizimini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi. Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib

chiqishning tashkiliy huquqiy asoslari mazkur jarayonni tartibga soluvchi qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar va ichki me'yoriy hujjatlarni o'z ichiga oladi. Bu hujjatlar murojaatlarni ko'rib chiqishda belgilangan qoidalar, jarayonlar va javobgarliklarni aniqlab beradi, shu bilan birga murojaatlar ko'rib chiqilishining qonuniyligini kafolatlaydi. Ularning asosiy vazifasi fuqarolarning murojaatlarini o'z vaqtida va to'liq ko'rib chiqish, muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan aniq choralarni belgilash, hamda ichki ishlar organlari faoliyatida shaffoflik va ochiqlikni ta'minlashdir. Murojaatlarni ko'rib chiqish jarayonida ichki ishlar organlarining vakolatli xodimlari murojaatlar mazmuni va turi bo'yicha ajratiladi va tegishli tartibda ko'rib chiqiladi. Bu jarayon, o'z navbatida, fuqarolar bilan muloqotning samarali usullarini joriy etish, murojaatlarning sabablarini chuqur tahlil qilish va ular asosida davlat siyosatini takomillashtirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqish tizimi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanishni ham o'z ichiga oladi. Bu murojaatlarning tez va samarali ko'rib chiqilishiga, shuningdek, fuqarolar bilan o'zaro aloqalarning sifatini oshirishga yordam beradi. Ichki ishlar organlari faoliyatida murojaatlarni ko'rib chiqishning tashkiliy huquqiy asoslari davlat boshqaruvi tizimining barqarorligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Fuqarolarning murojaatlari davlat hokimiyati va boshqaruv organlari faoliyatini yanada takomillashtirish, qonunlarni amalda to'liq tatbiq etish va huquqni muhofaza qilish tizimini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan axborot manbai sifatida xizmat qiladi. Shu bois, murojaatlarni ko'rib chiqish jarayonini mustahkamlash, uning qonuniyligini va samaradorligini oshirish davlat hokimiyati uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Maqolada ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqishning tashkiliy huquqiy asoslari atroflicha tahlil qilinadi, shu jumladan murojaatlarni ko'rib chiqish jarayonini tartibga soluvchi qonunlar va normativ hujjatlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, murojaatlarning turlari va ularni ko'rib chiqish mexanizmlari, ichki ishlar organlari vakolatlari, murojaatlarni ko'rib chiqish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham o'rganiladi. Bu esa ichki ishlar organlarining fuqarolar bilan samarali muloqotini ta'minlash, ularning huquqlarini himoya qilish hamda davlat boshqaruvi sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqishning tashkiliy huquqiy asoslari fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini oshirish, qonuniylilikni ta'minlash va davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshirishda asosiy rol o'ynaydi. Ushbu sohani yanada takomillashtirish va rivojlantirish uchun muntazam ravishda qonunlar va me'yoriy hujjatlarni takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda xodimlarning malakasini oshirish muhimdir. Bu esa davlat va fuqarolar o'rtasidagi muloqotni yanada mustahkamlashga xizmat qiladi hamda ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim omil bo'ladi.

Asosiy qism

Ichki ishlar organlari faoliyatining muhim yo'nalishlaridan biri bu fuqarolarning murojaatlarini qabul qilish, ularni o'z vaqtida va qonuniy ko'rib chiqish, aniqlangan masalalar yuzasidan huquqiy, adolatli va asoslangan qarorlar qabul qilishdan iborat. Murojaatlarni ko'rib chiqish faoliyati davlatning inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash borasidagi majburiyatlarini bajarishning muhim shakllaridan biri bo'lib, mazkur sohaning

20-Iyun, 2025-yil

tashkiliy-huquqiy asoslari demokratik jamiyat qurilishining ajralmas qismidir. Ichki ishlar organlarining ushbu yo‘nalishdagi faoliyatini tartibga soluvchi asosiy normativ-huquqiy hujjatlar sifatida O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, “Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to‘g‘risida”gi qonun, “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi qonun hamda boshqa qonunosti hujjatlarni keltirish mumkin. Mazkur hujjatlar murojaatlarni ko‘rib chiqish tartibi, muddatlari, javobgarlik choralari va ijro intizomini aniq belgilab beradi. Amaliyotda murojaatlar turli shakllarda kelib tushadi: yozma, og‘zaki, elektron shaklda, shuningdek, maxsus aloqa vositalari orqali. Ichki ishlar organlari har bir murojaatni e‘tibor bilan ko‘rib chiqishga, har bir fuqaroning dardini eshitishga, ularning muammolarini qonun doirasida hal qilishga mas’uldir. Shu maqsadda, har bir hududiy ichki ishlar bo‘linmasida murojaatlarni ro‘yxatga olish va ularni tahlil qilish bo‘yicha maxsus bo‘limlar, shuningdek, fuqarolar bilan bevosita ishlovchi mas’ul xodimlar faoliyat yuritadi. Murojaatlarni ko‘rib chiqish jarayoni bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Avvalo, murojaat qabul qilinadi va ro‘yxatga olinadi. So‘ngra mazmunan tahlil qilinadi va u bo‘yicha javobgar bo‘lgan mas’ul xodimga yoki tegishli bo‘linmaga yuboriladi. Murojaatni ko‘rib chiqishda qonunchilikda belgilangan muddatlarga qat’iy amal qilinadi. Qonunchilik talablariga muvofiq, murojaat mazmuni bo‘yicha tekshiruv o‘tkazilib, aniqlangan holatlar asosida javob xatlari rasmiylashtiriladi va murojaatchiga yuboriladi. Bu jarayon davomida mas’ul xodimlar tomonidan murojaat egasining huquqlari to‘liq hisobga olinadi, shuningdek, shaxsiy ma’lumotlar sir saqlanishi kafolatlanadi. Ichki ishlar organlarining murojaatlarni ko‘rib chiqishdagi faoliyati, ularning tashkiliy va huquqiy imkoniyatlari, shuningdek, ichki nazorat tizimi bilan chambarchas bog‘liq. Xususan, murojaatlarni ko‘rib chiqishda adolat, shaffoflik, qonuniylik, ijtimoiy mas’uliyat kabi tamoyillarga amal qilinadi. Ushbu tamoyillar fuqarolar tomonidan bildirilgan muammolarni hal qilishda adolatli va asosli qarorlar qabul qilinishini ta’minlaydi. Bu esa fuqarolarning davlat hokimiyati organlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. So‘nggi yillarda murojaatlarni ko‘rib chiqishda raqamli texnologiyalarni joriy qilish orqali ichki ishlar organlarining ushbu boradagi faoliyati sezilarli darajada takomillashdi. Jumladan, murojaatlarni elektron shaklda qabul qilish tizimining kengaytirilishi, maxsus portallar orqali murojaat yuborish imkoniyatining yaratilishi, murojaatlarni avtomatlashtirilgan tarzda ro‘yxatga olish va monitoring qilish amaliyoti joriy etildi. Bu esa byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, jarayonlarning tezkorligini oshirish, shuningdek, har bir murojaat ustidan doimiy nazorat o‘rnatish imkonini bermoqda. Shuningdek, murojaatlarni ko‘rib chiqishning samaradorligi ko‘p jihatdan ichki ishlar organlarining xodimlari malakasi, ularning axloqiy sifatleri, professionalligi va insonparvarlik tamoyillariga sodiqligiga bog‘liq. Shu sababli ichki ishlar tizimida xizmat qilayotgan xodimlarning doimiy ravishda o‘qitilishi, malakasining oshirilishi, ularning murojaatlar bilan ishlash bo‘yicha psixologik va kommunikativ ko‘nikmalariga e‘tibor qaratilishi lozim. Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko‘rib chiqishning tashkiliy-huquqiy asoslari – bu nafaqat qonunlar bilan belgilangan tartiblar to‘plami, balki inson huquqlari va erkinliklariga hurmat bilan yondashish, jamiyat bilan samarali aloqalarni o‘rnatish va davlat boshqaruv tizimining sifatini oshirishga xizmat qiluvchi murakkab tizimdir. Mazkur sohani yanada rivojlantirish va takomillashtirish orqali

ichki ishlar organlari fuqarolarga xizmat qiluvchi, ochiq va adolatli tizim sifatida faoliyatini takomillashtirishi mumkin.

Xulosa

Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqish faoliyati bugungi demokratik jamiyatda davlat va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro ishonch, mas'uliyat, adolat va qonuniylik prinsiplariga asoslangan muhim mexanizmlardan biridir. Ushbu faoliyatning samarali tashkil etilishi orqali fuqarolar o'zlarining shaxsiy, ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy va boshqa muammolari bo'yicha bevosita davlat organlariga murojaat qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ichki ishlar organlari esa o'z navbatida, bu murojaatlarni befarqlik bilan emas, balki chuqur e'tibor va mas'uliyat bilan ko'rib chiqishi orqali davlat hokimiyatining insonparvarlikka asoslangan siyosatini amalda ro'yobga chiqaradi. Murojaatlarni ko'rib chiqish tartibining mavjudligi, ularni belgilangan muddatlarda hal qilishning qonuniy asoslari, ularning natijalarini tahlil qilish va zarur bo'lsa, javobgarlik choralari qo'llash mexanizmlarining ishlab chiqilganligi ichki ishlar organlarining faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Bularning barchasi fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga, ularning ijtimoiy faolligini oshirishga, shuningdek, huquqiy madaniyat va huquqiy ongni shakllantirishga xizmat qiladi. Ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqish jarayoni nafaqat texnik va tashkiliy choralarni o'z ichiga oladi, balki bu faoliyatga yondashuvdagi psixologik va ijtimoiy omillarni ham inobatga olishni taqozo etadi. Har bir murojaat ortida odam taqdiri, muayyan ehtiyoj, muammo yoki shikoyat mavjudligini unutmazlik kerak. Shuning uchun har bir murojaatga individual yondashuv, insonparvarlik tamoyillari asosida ko'rib chiqish, bu jarayonda fuqarolarning haq-huquqlari to'liq kafolatlanishini ta'minlash ichki ishlar organlarining asosiy vazifalaridan biri bo'lib qoladi. Mazkur faoliyatda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, raqamlashtirish jarayonlarini keng joriy qilish, elektron murojaatlarni qabul qilish va ularni avtomatlashtirilgan tizimlar orqali monitoring qilish mexanizmlarining yo'lga qo'yilishi murojaatlarni ko'rib chiqish sifatini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilmoqda. Bu borada ijobiy natijalar qayd etilgan bo'lsa-da, hali ham muammolar mavjudligi inkor etilmaydi. Jumladan, ayrim holatlarda murojaatlar yuzaki yoki rasmiyatchilik asosida ko'rib chiqilishi, javoblarning mazmunsiz yoki umumiy bo'lishi, muammoning yechimini emas, faqatgina javob taqdim etishga yo'naltirilgan yondashuvlar hali ham amaliyotda uchrab turadi. Shunday ekan, ushbu yo'nalishdagi tashkiliy-huquqiy asoslarni takomillashtirish, ularning amaliyotdagi qo'llanilishi samaradorligini oshirish doimo e'tiborda bo'lishi lozim. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko'rib chiqish bo'yicha xodimlarning malakasini oshirish, ularni kasbiy va psixologik tayyorlash, muloqot madaniyatini rivojlantirish bo'yicha muntazam ravishda seminar-treninglar, amaliy mashg'ulotlar o'tkazilishi zarur. Bu esa nafaqat murojaatlarni tezkor va to'g'ri hal qilish imkoniyatini beradi, balki fuqarolarning muammolariga samimiy yondashish orqali ichki ishlar tizimining insonparvarlik obrazini mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Murojaatlarni ko'rib chiqishda shaffoflik, oshkoralik, hisobdorlik kabi tamoyillarga qat'iy amal qilish ichki ishlar organlari faoliyatining ochiqqligini ta'minlaydi. Bu orqali fuqarolar davlat organlarining faoliyatidan xabardor bo'lib turadi, muammolar

20-Iyun, 2025-yil

yuzasidan o‘z fikr-mulohazalarini bildirish imkoniga ega bo‘ladi. Bunday ijobiy muhit esa fuqarolarning davlatga nisbatan ishonchini yanada mustahkamlab, jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi. Xulosa o‘rnida ta’kidlash joizki, ichki ishlar organlari tomonidan murojaatlarni ko‘rib chiqish amaliyoti nafaqat fuqarolar bilan aloqani mustahkamlash, balki davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirishning muhim vositasi hisoblanadi. Mazkur sohadagi tashkiliy-huquqiy asoslarni takomillashtirish orqali ichki ishlar organlarining fuqarolarga xizmat qiluvchi ochiq, halol, adolatli va samarali tizim sifatidagi obro‘cini oshirish mumkin. Shu sababli ushbu yo‘nalishda chuqur ilmiy-amaliy yondashuvlar asosida izchil islohotlarni davom ettirish davr talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Saidov A.X. Huquqiy davlat va fuqaro jamiyati: O‘zbekistonda shakllanishi va rivojlanishi. – Toshkent: Adolat, 2019.
2. Eshchanov B.E., Tursunov A.X. Davlat boshqaruvi tizimida murojaatlar bilan ishlash madaniyati. – Toshkent: Oliy ta’lim, 2021.
3. Maxmudov A.B. Davlat va huquq nazariyasi. – Toshkent: Adabiyot uchquni, 2020.
4. Qo‘chqorov X.I. O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvi va fuqarolik jamiyati institutlari: o‘zaro aloqalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.